

กระบวนทัศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรม

Towards New Paradigms in Thai Criminal Justice

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์
ที่ปรึกษาสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1 สิงหาคม 2567

สถานการณ์กระบวนการยุติธรรมไทย

ละเมิดสิทธิ

เลือกปฏิบัติ

ไม่น่าเชื่อถือ

การเมือง
แทรกแซง

คุณมีไว้
ขังคนจน

เงินซื้อได้

คอร์รัปชัน

ราคาแพง

ล่าช้า

*ข้อมูลจากการระดมความคิดของประชาชนในโอกาสต่าง ๆ

คุณลักษณะสำคัญของกระบวนการยุติธรรม

- ค้นหาความจริงและควบคุมอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency)
- คำนึงถึงสิทธิผู้ถูกกล่าวหาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Due Process Protection)
- โปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency & Accountability)
- เข้าถึงและพึงพาได้อย่างทั่วถึง (Accessibility & Inclusivity)
- ยุติธรรมและได้รับความเชื่อถือ (Fairness & Trust)

Key Challenges in Thai Criminal Justice

1 The “Non-System” of the Criminal Justice System

2 Over-Criminalization & Limited Diversion/Alternative Strategies

3 Inadequate Check & Balance and Accountability at the Pre-Trial Stage

4 Ineffective Assistance of Counsel

Major Criminal Justice Problems in Thailand

Proactive & Accountable Judiciary **5**

Inadequate Rehabilitation & Reintegration Programs **6**

Public Participation, Oversight & Collaboration **7**

Values, Attitudes & Mindsets **8**

*Source: Kittipong Kittayarak, Strategies for Thailand's Criminal Justice Reform (2001)

วิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการยุติธรรม

- ปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง
- ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและการบูรณาการ
- ปัญหาเชิงกระบวนการทัศนและทัศนคติ
- ปัญหาความเชื่อมโยงกับหลักนิติธรรม ธรรมาภิบาล และประชาธิปไตย

หลักนิติธรรม
(Rule of Law)

ธรรมาภิบาล
(Governance)

ประชาธิปไตย
(Democracy)

Towards New Paradigms in Thai Criminal Justice

Authority-Centric		Service- Oriented Justice
Organizational Success Oriented		Integrated Justice System Approach
Suppression -Focused		Balanced Prevention and Suppression
Court-Centric		Alternative Dispute Resolution
Punishment-Oriented		Rehabilitation and Correction Balance
Retributive Justice		Restorative Justice
Individual Morality		Systemic Transparency with Individual Integrity
Limited Gender Equality & Inclusivity		Comprehensive Equal Access
Closed System		Community Engagement and Participatory Justice
Domestic Focus		International Standards Alignment

*Source: Kittipong Kittayarak, Strategies for Thailand's Criminal Justice Reform (2001)

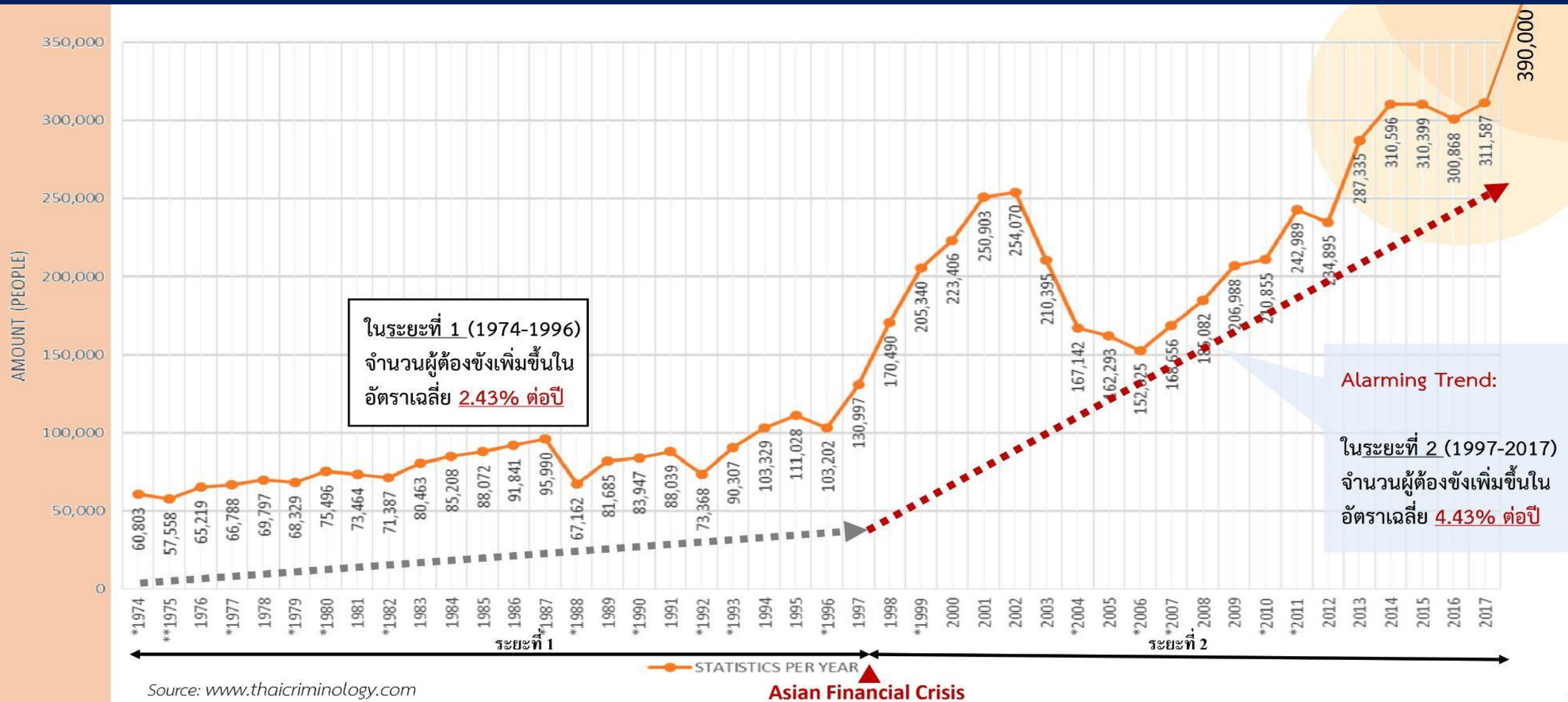
RESTORATIVE JUSTICE – กระบวนการที่สดใหม่

RESTORATIVE JUSTICE

การนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทย

สถิติจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดในประเทศไทย (1974-2017)

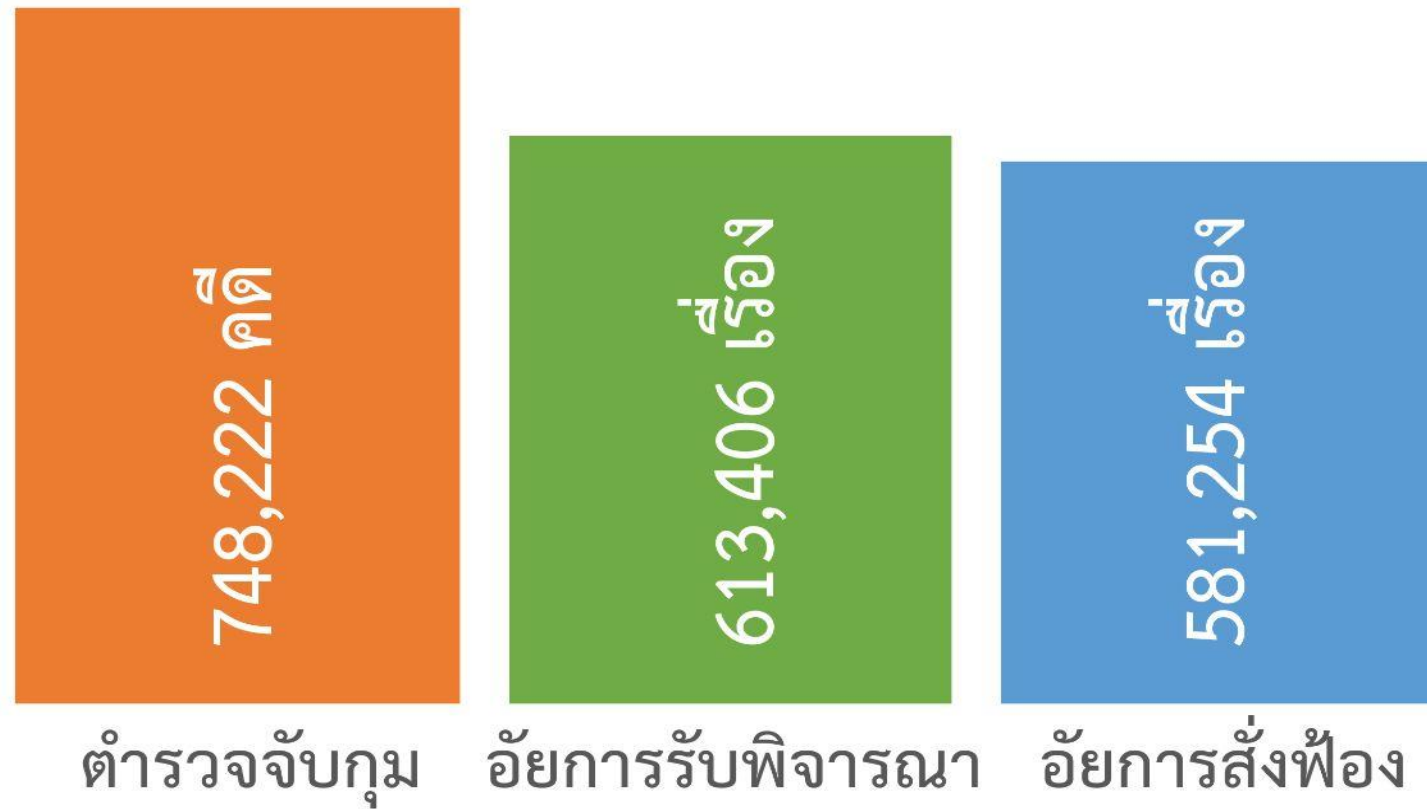

จำนวนผู้ต้องขังมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

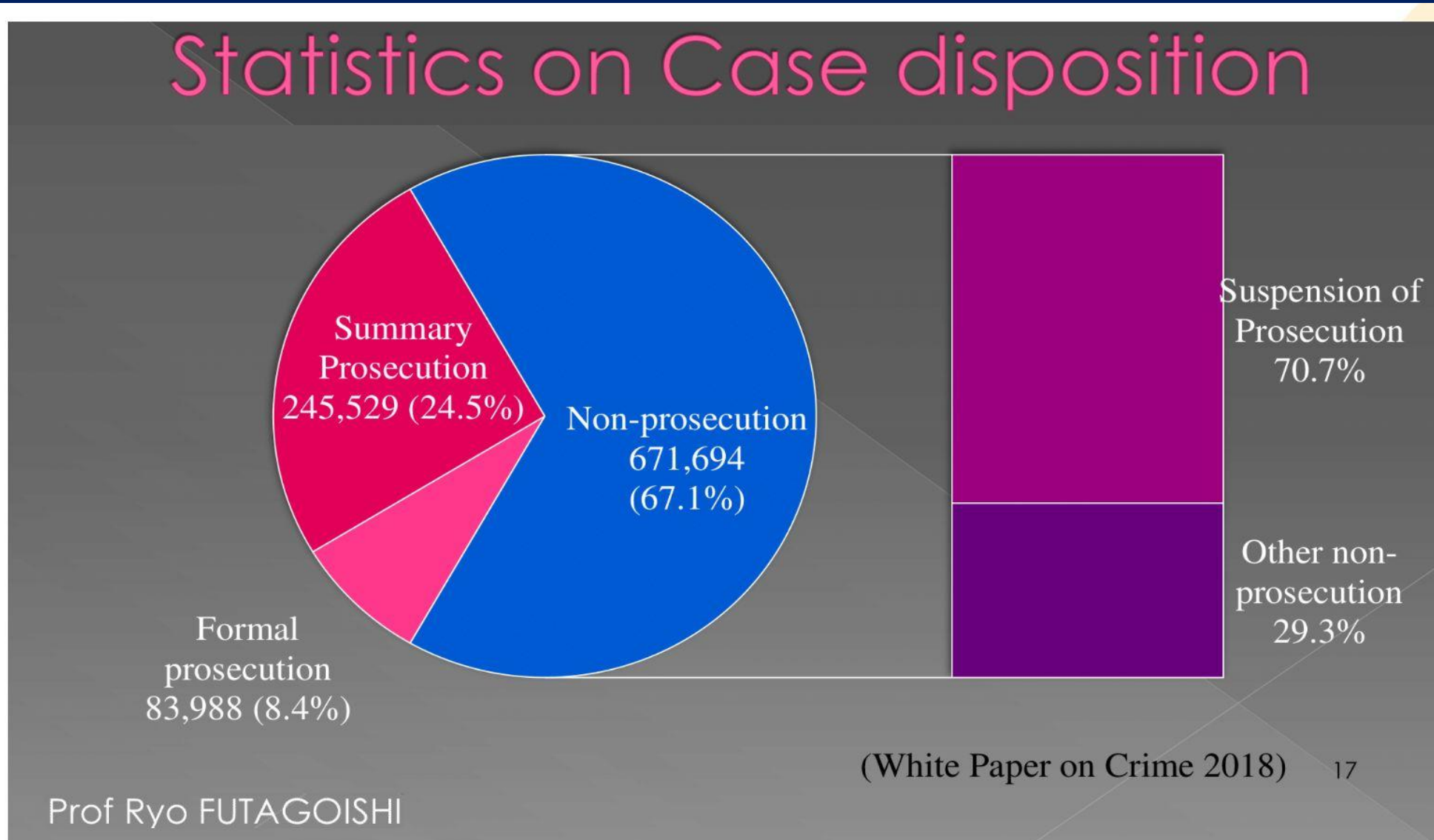
Source: www.prisonstudies.org

สถิติการดำเนินคดีอาญาของไทย

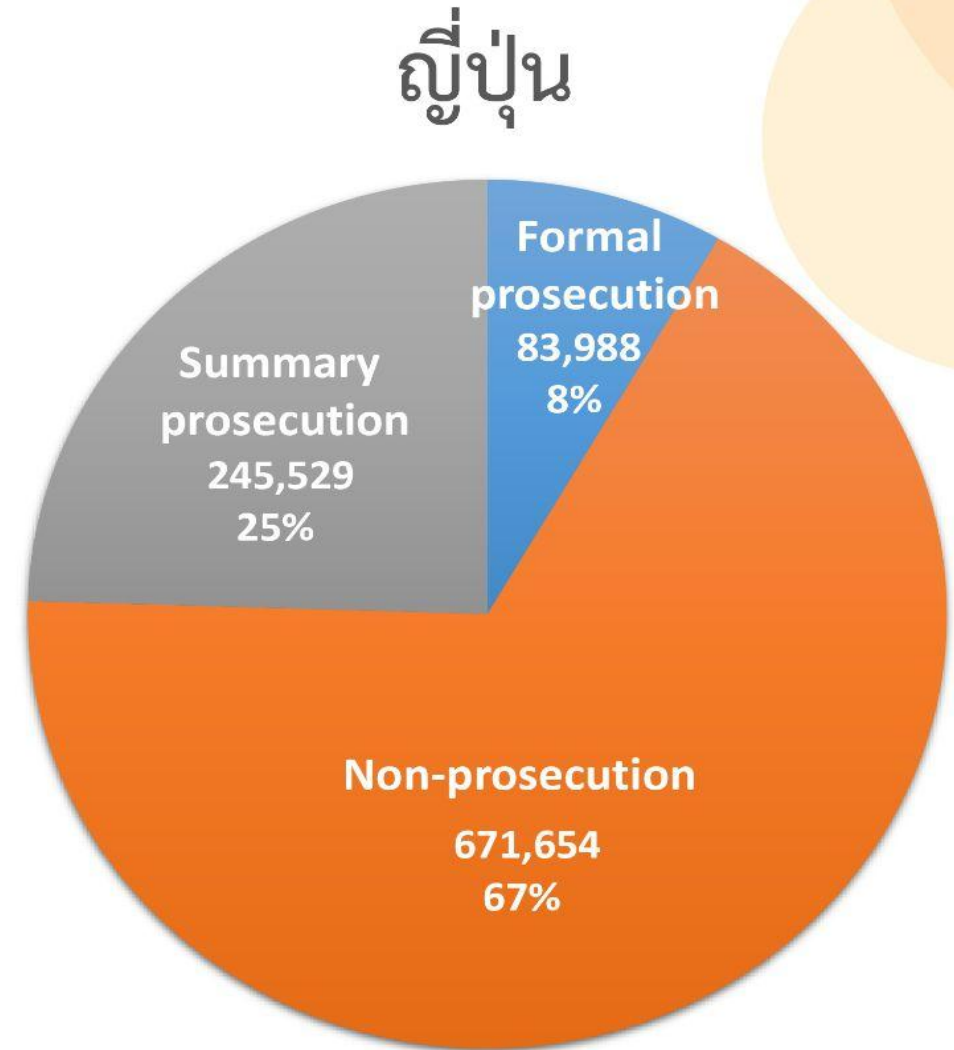
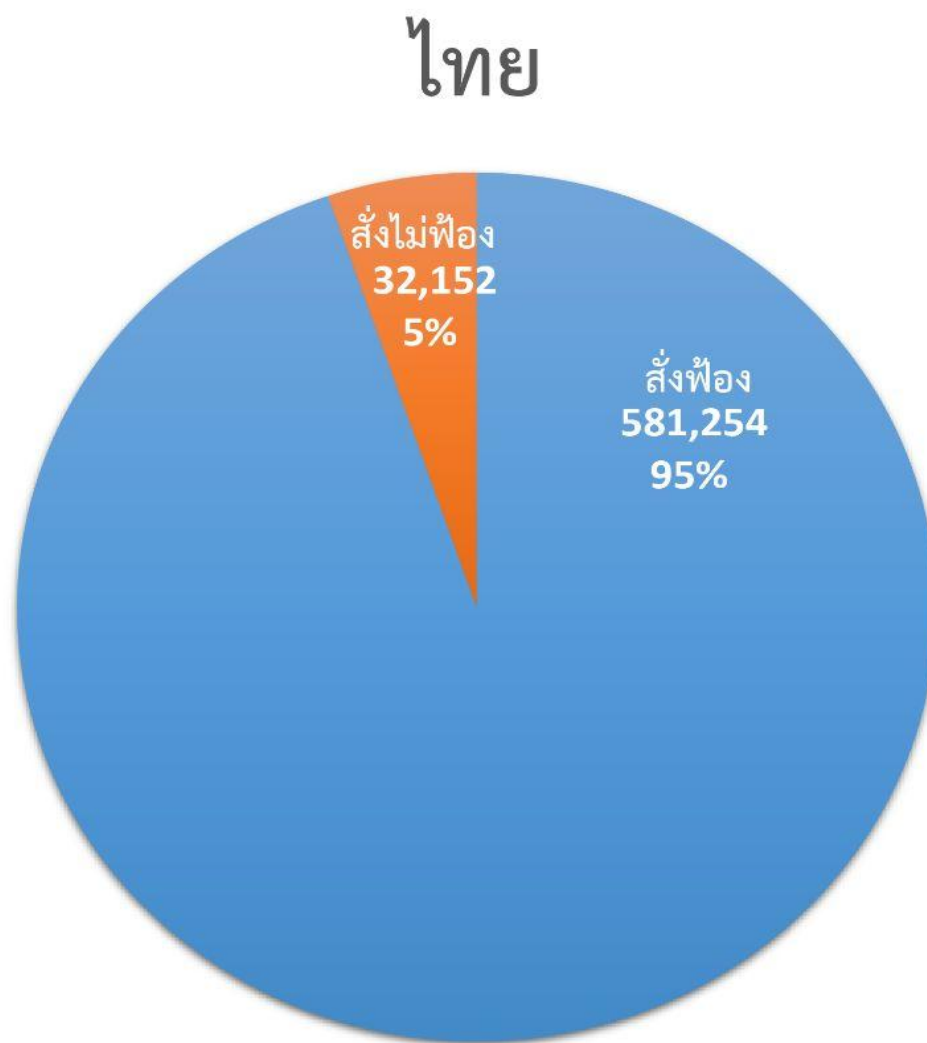

(สถิติ ปี 2556)

สถิติการดำเนินคดีอาญาของญี่ปุ่น

เปรียบเทียบสถิติการดำเนินคดีอาญาของไทยกับญี่ปุ่น

สภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรม

มีการนำข้อพิพาทเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินไปจนเกิดปัญหาคดีล้นศาล

เน้นการลงโทษผู้กระทำผิด ไม่ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมเท่าที่ควร

ใช้โทษจำคุกมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาคนล้นคุก และผู้กระทำผิดไม่ได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม ไม่สามารถกลับเป็นพลเมืองดีและคืนสู่สังคมได้

เป็นการผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป ประชาสังคมและชุมชนขาดการมีส่วนร่วม

ข้อจำกัดของระบบการดำเนินคดีอาญา

เป็นการดำเนินการในระบบ**กล่าวหา**ซึ่งมีลักษณะเป็นการต่อสู้
ทำให้ต้องมี**ผู้แพ้และผู้ชนะ**

ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วม

ครอบครัว ชุมชน ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วม

ผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษในรูปแบบที่มีผลต่อ**การพัฒนาตนเอง**ในอนาคต

UNODC's Handbooks on Restorative Justice Programme (2006) และฉบับปรับปรุง (2020)

United Nations Releases "Handbook of Restorative Justice Programmes"

Written by Joshua Wachtel 📅 Published: January 12, 2007

Justice

f Share

🐦 Tweet

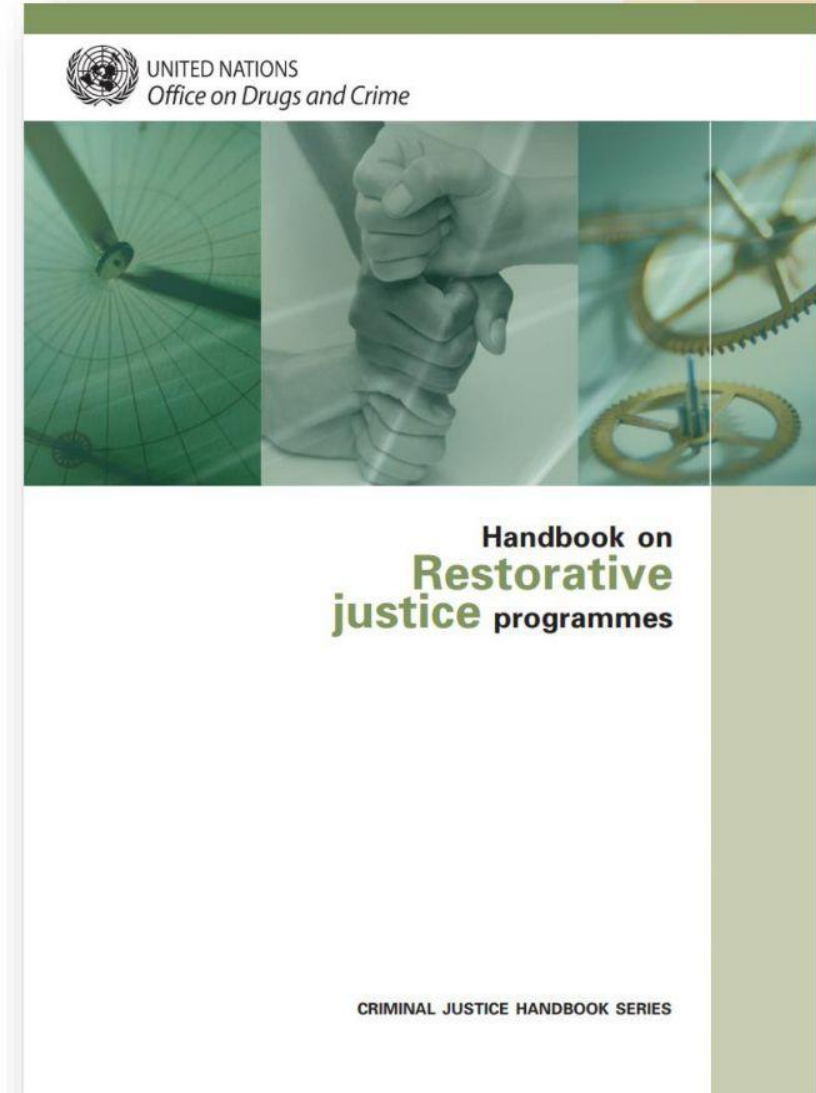
in Share

The Experts Group meets to discuss the United Nations Handbook of Restorative Justice Programmes, in Vienna, Austria, January 2006.

Restorative practices got a boost last month with the publication of the Handbook on Restorative Justice Programmes by the United Nations Office of Drugs and Crime's Criminal Justice Reform Unit (UNODC CJRU). The Handbook, a free publication, serves as an introduction to the theory and

practice of restorative justice. A hard copy is available from UNODC RJRU (criminal.justice@unodc.org) or online in PDF eBook format.

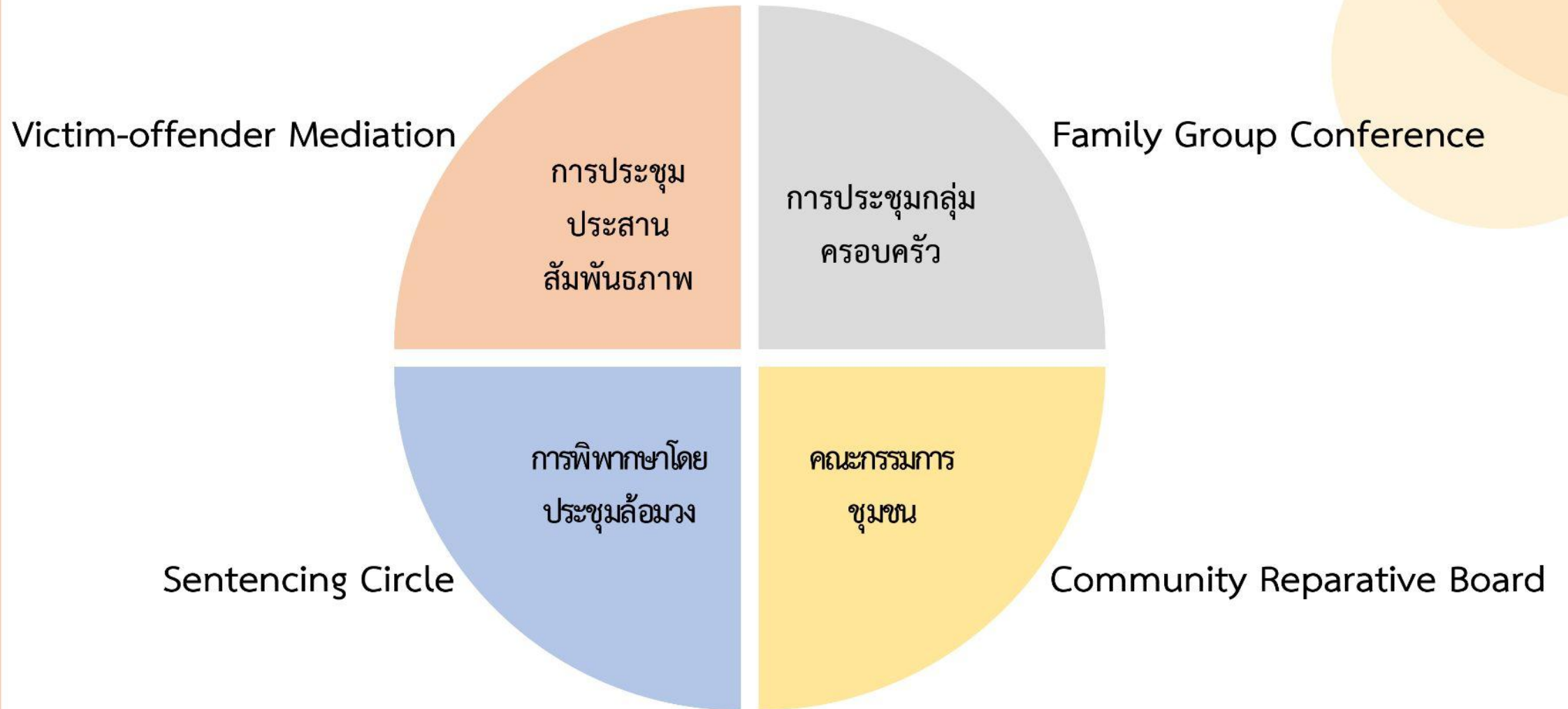
ความหมายของหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดสำหรับทุกฝ่าย
โดยเน้น

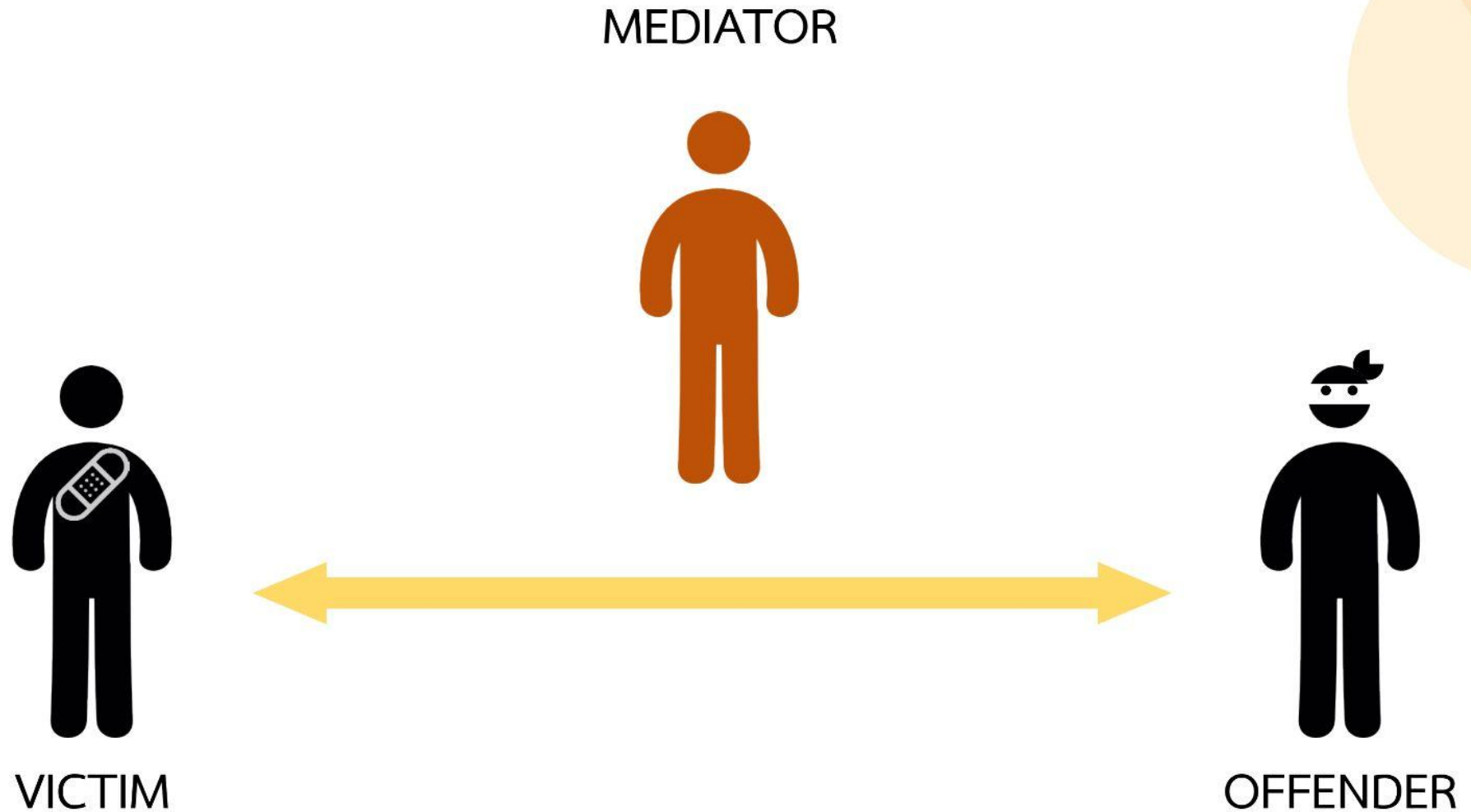
- การเยียวยาชดใช้ความเสียหายให้ผู้เสียหาย
- การสร้างความสำนึกผิดและความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดในการกระทำของตน

ซึ่งมีแนวทางในการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และในกรณีที่เหมาะสม ญาติพี่น้อง ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้แทนของชุมชน ได้พบปะเจรจากันเพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ปัญหา

ลักษณะและรูปแบบการนำมาใช้

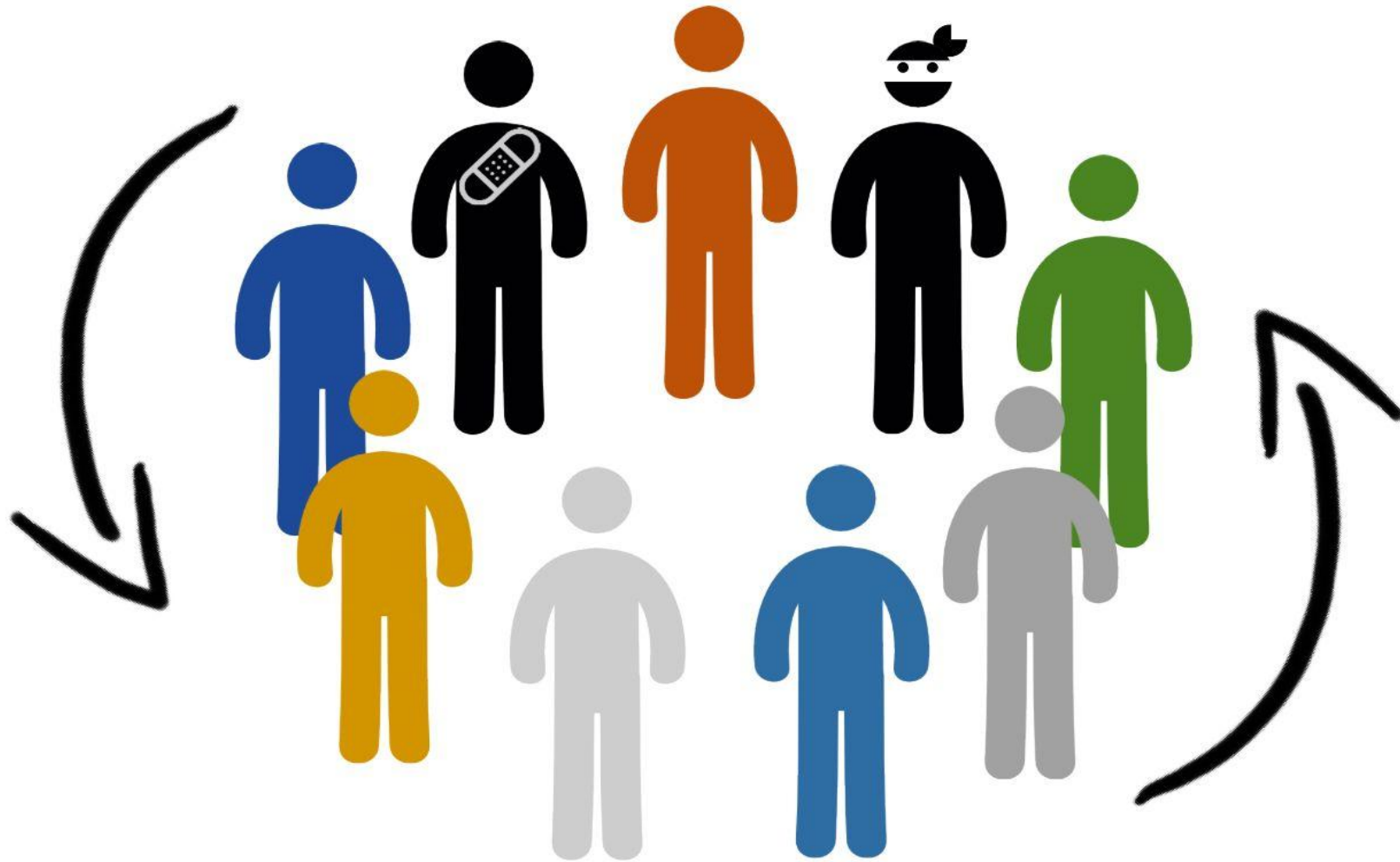
Victim-offender Mediation

Family Group Conference

Sentencing Circle

การนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้

ขั้นตอนใดบ้าง?

ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม: การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในชุมชน

ขั้นตำรวจ : ประกอบการตักเตือน/ปรับ

ขั้นอัยการ : ประกอบการชะลอการฟ้อง

ขั้นศาล : ประกอบเป็นเงื่อนไขในการกำหนดคำพิพากษา

หลังมีคำพิพากษาแล้ว : ประกอบเงื่อนไขการพักการลงโทษ

Restorative Practices at Paroles

ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสื่อต่างๆ

- การอำนวยความสะดวกในแนวमानฉันทเป็นสิ่งที่นำมา “เสริม” มิใช่นำมา “แทนที่” กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน
- เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่มีอยู่แล้ว มิใช่เป็นเรื่องใหม่
- เป็นเรื่องที่แนวปฏิบัติเกิดก่อนทฤษฎี
- เป็นแนวทางที่กำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา ยังไม่มีรูปแบบตายตัว จึงสามารถพัฒนารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

➤ เป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การแก้หรือบรรเทาปัญหาพื้นฐาน
ของกระบวนการยุติธรรมไทย

- ➔ ลดบทบาทรัฐ เพิ่มบทบาทชุมชน
- ➔ เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ส่งผล
ในการลดปริมาณคดีในระบบ
- ➔ เป็นแนวทางที่มองรอบด้านโดยให้
ความสำคัญกับการแก้ปัญหาให้กับ
ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิดและชุมชน

Q & A